

PODRIJETLO PORODICE KORČULANSKIH KAMENARA ANDRIJIĆA

U gradu Korčuli poznata je ugledna pučka porodica Andrijića, koja je živjela još u XIX stoljeću. Ugledni njezin član Jakov Andrijić posljednji je potomak te porodice u gradu Korčuli. Bio je neko vrijeme načelnik općine Korčule, a njegov istaknuti grob nalazi se i danas na korčulanskom gradskom groblju Sv. Luke s natpisom iz kojeg vidimo da je umro g. 1875. u dobi od 76 godina. Tada, u XIX stoljeću, a i znatno prije, Andrijići su bili veleposjednici s prostranim zemljištima po otoku Korčuli. Andrijići u gradu Korčuli su, dakle, izumrli, a pitanje je genealoškog proučavanja da li današnji Andrijići u Blatu i Veloj Luci na otoku Korčuli imaju s njima veze. Žena posljednjeg Andrijića u Korčuli, Katarina, bila je iz porodice Trojanisa. Po njoj su prostrana imanja Andrijića prešla na Trojanise a kad su oni u Korčuli izumrli, onda su ta imanja, također po nekoj rodbinskoj vezi, prešla na doseljeničku talijansku porodicu Virgilija Benussija iz Rovinja, koja je konačno godine 1943. odselila u Italiju. Ta imanja prešla su, konačno, agrarnom reformom u ruke seljaka.

Sreća je što nam je sačuvana arhiva (iako ne kompletna) obitelji Andrijića, koja se nalazi djelomično pohranjena u Opatskom dvoru u Korčuli, a djelomično privremeno pohranjena u Državnom arhivu u Dubrovniku.

O Andrijićima u gradu Korčuli bilo se zaboravilo da su nekoć bili kamenari i graditelji. Prvi koji ih je iz Dubrovačkog arhiva otkrio kao klesare bio je Josip Djelčić u svojem djelu »I conti di Tuhelj. Contributo alla Storia della Marina Dalmata, Ragusa, 1889.« On tu, na strani 68, spominje Nikolu Andrijića Vlahova i Josipa Andrijića Markova kao one koji su sudjelovali pri ukrašavanju dubrovačke palače Sponze. Ali, ta Djelčićeva otkrića ostala su zaboravljena i nisu dalje prodrli u nauku. Tek je u novije vrijeme ponovo otkrio Andrijiće Cvito Fisković — najprije g. 1939. u djelu »Korčulanska katedrala« Marka Andrijića kao jednog od glavnih graditelja katedrale potkraj XV stoljeća, a u knjizi »Naši graditelji i kipari XV

i XVI stoljeća u Dubrovniku« g. 1947. i ostale članove. U istom djelu utvrdio je važnu činjenicu da je Marko Andrijić sin kamenara i graditelja Andrije Markovića.

Dugo vremena kroz srednji vijek u našim krajevima nisu kod većine porodica bila ustaljena prezimena. U plemićkih porodica bila su u većoj mjeri ustaljena a u pučkih u manjoj. U gradu i otoku Korčuli nisu do XV stoljeća bila ustaljena čak ni prezimena plemićkih obitelji. U Korčuli su se sve do XV stoljeća prezimena mijenjala patronimički. Tako se Andrija Marković zvao Marković po svom ocu Marku, a Marko Andrijić — vjerojatno dobivši lično ime Marko po svome djedu — dobio je prezime Andrijić po svojem ocu Andriji. No, baš tada, potkraj XV stoljeća, dolazi u Korčuli do ustaljivanja prezimena, te se tako u porodici o kojoj govorimo ustalilo i prezime Andrijić. Marko Andrijić prozvaao se po ocu prezimenom Andrijić a njegovi sinovi nisu se više po starom običaju prozvali prezimenom po imenu očevu, već su zadržali prezime Andrijić.

Zanimljiv je postanak zemljišnog veleposjeda na otoku Korčuli. Tu on nije nastao na feudalni način, već su imućni ljudi znatan dio novca ulagali u zemlju kupujući tako i akumulirajući u svojim rukama znatne posjede. Tako je bilo i s Andrijićima koji su se bogatili kamenarskim radom i graditeljstvom i kupovali zemljišta te su, postavši bogati zemljoposjednici, konačno napustili kamenarstvo i graditeljstvo. U njihovoj arhivi sačuvalo se dokumenata o tim kupovinama koje su počele vrlo rano. Ti dokumenti pomoći će nam da još dalje od Andrije Markovića, idući u prošlost, osvijetlimo podrijetlo te porodice. Imamo, naime, jedan *ugovor o prodaji zemljišta prodanog* 12. ožujka 1456, napisan 14. ožujka 1456, nakon proklamiranja prodaje izvršene toga dana. Plemić Marin Barović, kao oporučni komesar pokojnog Nikole Procacini, prodaje je zemljište u Lumbardi na mjestu zvanom Lengva majstoru Andriji pokojnog Marka Milićevića, kamenara iz Korčule (latinski pisano: *magistro Andree, quondam Marci Milichievich, lapicide de*

Corzula). Dakle, Andrija Marković sin je Marka Milićevića, patronimičnim prezimenom prozvan Marković po svojem ocu Marku, koji je svoje prezime Milićević sigurno dobio po svojem ocu Miliću.

U istoj arhivi ima još nekoliko zanimljivih isprava u vezi s tom porodicom. Najstarija je *ugovor o prodaji zemljišta* od 1. prosinca 1410, kojim korčulanski kanonik don Hristofor Ivanović prodaje majstoru Marku Milićeviću (*magistro Marco Milichievich*) dvije čestice vinograda u Lombardi na Lengvi. Imamo dalje *darovnicu* od 18. listopada 1438, kojom Marin Arcelli daruje Andriji Markoviću (*Andree Marcovich*) komad ledine u Podstrani. Imamo Podstranu u selima Žrnovu i Lombardi. Od 18. srpnja 1444. potječe *ugovor o prodaji zemljišta*, kojim Stana, udovica Mateja Pribilića, prodaje majstoru Andriji Markoviću (*magistro Andree Marcovich*) tri gonjaja vinograda u Lombardi. Među susjedima koji posjeduju u blizini zemljište spominje se i Ratko Ivančić (*apud Ratcum Ivancich*). 24. veljače 1453. sklopljen je *naučnički ugovor* sačuvan u originalu, kojim Marava, žena Matka Rozena, ugovara s majstorom Andrijom Markovićem, kamenarom (*cum magistro Andrea Marcovich, lapicida*) da će njezin sin Marin učiti kod njezina zanat u vrijeme od sedam godina.

O Milićevićima kao kamenarima našao sam dosta materijala u Korčulanskom arhivu (sada u sklopu Državnog arhiva u Zadru) i u Dubrovačkom arhivu. Iz svega se vidi da je Marko Milićević imao još dva brata, također kamenara, i to Ratka Milićevića i Ivana Milićevića. Iznijet ću nešto o toj braći.

Prvi put srećemo se s imenima Marka i Ratka Milićevića g. 1387. Oni su tada tek mladići koji uče zanat u Korčuli. Marko je učio zanat kod poznatog majstora Ivana Antunova iz francuskog grada Vienne, a Ratko kod majstora Ivana Tolićevića. Prvi i drugi bili su u sporu sa svojim majstorima. U listopadu g. 1387. majstor Ivan Antunov iz Vienne tužio je Marka sudu što se nije držao ugovora o službi, koji je ugovorio kad je stupio u njegovu službu. Marko je osuđen da plati globu, a Ivan je tražio još i naknadu štete.¹ Svakako, 7. prosinca 1387. dolazi do novog ugovora između Marka Milićevića i majstora Ivana Antunova iz Vienne, prema kojem se Marko obavezuje da će služiti Ivanu još dvije godine kao naučnik, a Ivan proglašuje ništetnim bilo koju ispravu koju ima protiv Marka, to jest oprašta mu dosadašnje razmirice.²

Ratka Milićevića tužio je korčulanskom sudu njegov majstor Ivan Tolićević i sud 16. studenog 1387. presuđuje da Ratko mora služiti kao naučnik kod Ivana još dvije godine, a bilo koja isprava, koju bi Ivan imao nasuprot Ratku proglašuje se

da ne vrijedi.³ U svibnju g. 1388. opet je bilo među njima sporova, te je Ratko tada tužio Ivana sudu.⁴

Već g. 1389. vidimo Ratka i g. 1390. Marka Milićevića kao samostalne ljude, ali i prvi i drugi stupaju u službu kod majstora Ivana Antunova iz Vienne. Ratko se obvezao 3. listopada 1389. da će izraditi Ivanu iz Vienne dvadeset kapitela, a 8. studenog iste godine dogovorio se Ratko s kamenarom Mihočem Gojsalićem da će mu taj izraditi polovicu tih kapitela.⁵ Malo dana kasnije, 10. listopada, obvezuje se Ratko da će izvajati Ivanu još deset kapitela.⁶ Ratko sklapa napokon s Ivanom 11. siječnja 1390. ugovor kojim stupa u Ivanovu službu za godinu dana.⁷

Marko je i nakon dovršenja naukovanja služio kod Ivana iz Vienne, a 7. ožujka 1390. sklopio je novi ugovor s Ivanom, prema kojem se obvezuje da će mu služiti godinu dana pod određenim uvjetima, a da se prijašnje nagodbe između njih proglašene nevažećima.⁸

U gradu Korčuli bilo je dosta kuća bez krova, takozvanih *kućišta* (zvanih latinski *casamentum*, talijanski *casamento*). Korčulansko Veliko vijeće je 3. listopada 1390. stvorilo zaključak da su knez i suci vlasni svakome strancu i domaćem dati kućište u potpuno njihovo vlasništvo i to u svrhu da ga pokriju i urede kao kuću za stanovanje. Ali, najprije treba da se pozove vlasnik, da ga sam uredi. Ako on izjavi da neće, gubi na nj svoje pravo i općina ga daje tada u potpuno vlasništvo onome koji će ga urediti. Ova odluka Velikog vijeća ušla je kao IV poglavlje zbirke reformacija, koja je dodatak starom korčulanskom statutu. Na temelju te odluke knez Korčule Ciprijan de Ciprianis sa sucima daje već 28. studenog 1390. Ratku Milićeviću i njegovoj braći jedno kućište u gradu Korčuli, kod nove kule, blizu gradskih zidina, u blizini općinske cisterne. Milićeviću je odobreno da preuredi kućište kao kuću, ali pod uvjetom da na kući sagradi kanal iz koga će teći voda u čatrnju; k tome treba i samu čatrnju popraviti, ali na trošak općine, dajući ipak besplatno svoju radnu snagu.⁹ Ratko Milićević se dao na uređivanje toga kućišta, te mu se Petar Modrinić 3. svibnja 1391. obvezuje da će mu do svetkovine sv. Ilije predati razni drveni građevni materijal.¹⁰

³ Sudbene knjige civilnog prava Korčule, g. 1387.

⁴ Ibidem.

⁵ Diversa Cancellariae Dubrovačkog arhiva, knj. 29, f. 16, v. Foretić: op. cit., p. 90.

⁶ Diversa Cancellariae, 29 f., 29 v., Foretić: op. cit., p. 90.

⁷ Diversa Notariae Dubrovačkog arhiva knj. 10 f. 91, Foretić: op. cit. p. 93.

⁸ Diversa Cancellariae, 29 f., 68 v., Foretić: op. cit., p. 93.

⁹ Notarijalne knjige Korčule, g. 1390. Foretić: Otok Korčula u srednjem vijeku do g. 1420, Zagreb 1941, p. 317—318, 321. U spomenutoj odluci ne spominju se Ratkova braća po imenu. Vidi IV poglavlje zbirke reformacija u Hanel: Statuta et leges civitatis et insulae Curzulae, Zagrabiæ, 1877, p. 74.

¹⁰ Notarijalne knjige Korčule, g. 1391.

¹ Sudbene knjige civilnog prava Korčule, g. 1397.

² Notarijalne knjige Korčule, g. 1387. Vinko Foretić: Jean de Vienne, un maitre français du XIVe siècle a Dubrovnik et a Korčula (Annales de L'institut français de Zagreb, 10e et 11e Années — Nos 28—29, Zagreb, 1946—1947, p. 92—93).

Otada dalje vidimo znatnu djelatnost braće Milićevića, a od 1. siječnja 1391. spominje se i njihov brat Ivanac Milićević (*Ivanac Milichievich*), također kao kamenar.¹¹ Možemo ih kroz niz godina slijediti u knjigama Korčulanskog i Dubrovačkog arhiva. U dokumentima se često spominju da su iz Korčule, a nekad se javlja njihovo prezime i ime Ivanca u varijantnim oblicima.

No, u jednom dubrovačkom dokumentu od 16. ožujka 1404. spominje se *Ivanec Milichievich de Pollato* da za Dubrovnik dobavlja kamenje s Vrnička kod Korčule.¹² *Pollatum* (sada *Pulati*) je arbanska oblast između Skadra i Prizrena.

Nasuprot Milićevićima koji se izričito spominju da su iz Korčule, ovdje se postavlja jedna zagonetka. Marka Milićevića našao sam zapisana kao onoga iz Korčule šest puta — u godinama 1387, 1390, 1394, 1395, 1399 i 1402, a kao čovjeka bez tog spomena, ali kao onog koji djeluje u Korčuli, i to isključivo u knjigama Korčulanskog arhiva, dvanaest puta—g. 1387, 1391, 1398, 1399, 1400, 1404, 1405, 1407, 1408, 1411, 1420. Ratka Milićevića našao sam izričito spomenutog kao onoga iz Korčule pet puta — u godinama 1390, 1392 i 1393, a kao čovjeka bez tog spomena, ali kao onog koji djeluje u Korčuli, osamnaest puta — g. 1387, 1388, 1390, u razdoblju 1390—1394, 1391, 1394, 1398, 1399. i 1400, a kao čovjeka spomenutog bez spomena Korčule našao sam ga u knjigama Dubrovačkog arhiva tri puta — g. 1389 i 1393.

Ivana Milićevića kao čovjeka iz Korčule našao sam spomenutog pet puta — g. 1402, 1404 i 1408. i kao već pokojnog g. 1413. (u varijantnim oblicima Ivanec, Ivan, Ivance, Ivanče). Osim gore spomenute prilike 1. siječnja 1391, kad se Marko, Ratko i Ivanac Milićević spominju kao braća, još jedamput spominje se Ratko Milićević u g. 1390. i općenito uza nj braća bez spomena njihova imena, a isto tako g. 1391. spominje se Marko Milićević i uza nj braća bez spomena njihova imena, i to oba puta u knjizi Korčulanskog arhiva. U ostalim prilikama spominje se čovjek pod imenom Ivan Milićević (u varijantama Ivan, Ivanac, Ivanče, Ivančun, Ivanec i latinski Johannes) petnaest puta: četrnaest puta s djelovanjem u Korčuli (četiri puta u knjigama Korčulanskog arhiva — g. 1396, 1399, 1408, 1409. i 1412. i deset puta u knjigama Dubrovačkog arhiva — g. 1396, 1405, 1408, 1409 i 1412) i jedan put (g.

1408) u knjizi Dubrovačkog arhiva bez spomena Korčule.¹³

U ovoj kontroverzi mogu se postaviti razne kombinacije:

1. ili je zaista obitelj Milićevića potjecala iz Pulata i nastanila se u Korčuli;

2. ili je korčulanska obitelj Milićević boravila neko vrijeme u Pulatima te se tu rodio Ivan;

3. ili je sam Ivan Milićević Korčulanin djelovao neko vrijeme u Pulatima te jednom prilikom, iselivši se odanle, tako i prozvan;

4. ili se ovdje radi o dvjema osobama istog imena i prezimena — o Ivanu Milićeviću iz Korčule i o Ivanu Milićeviću iz Pulata. Ljudi s istim imenom i prezimenom često se nađu, a pogotovu je to bilo prije kad se patronimička prezimena još nisu bila ustalila. Jedino bi još pri ovoj posljednjoj kombinaciji ostalo pitanje o kojem se Ivanu Milićeviću konkretno radi u svakom pojedinom slučaju u petnaest dokumenata gdje se čovjek pod tim imenom ne spominje. G. 1405. jedan put i g. 1408. šest puta spominje se u Dubrovačkom arhivu čovjek pod imenom Ivana Milićevića kao poslovni drug Antuna Maroevića, pa se, bez sumnje, tu radi o istoj osobi.¹⁴

Ne znamo, hoće li se ikada dogoditi sreća da riješimo, u pogledu Milićevića, ovu kontroverzu Pulati — Korčula, no, svakako, dosad je uspjele da za jedno koljeno na više saznamo genealogiju glasovite porodice korčulanskih Andrijića, naime, za oca Andrije Markovića, koji se zvao Marko Milićević, kao i to da se i ta starija generacija bavila uvelike kamenarstvom, i da je uz mnoge druge na Korčulanskoj katedrali početkom XV stoljeća radio Marko Milićević čiji je unuk Marko Andrijić u daljem toku XV stoljeća dao svojim gradnjama toj katedrali naročiti umjetnički izražaj.

¹³ Navedene podatke crpio sam iz notarijalnih knjiga Korčule, g. 1387, 1390, 1391, 1394, 1395, 1398, 1399. i 1400, sudbenih knjiga civilnog prava Korčule, g. 1387, 1388, razdoblja 1390—1394, 1400. i 1409, sudbenih knjiga kaznenog prava Korčule, g. 1404. i 1405, računskih knjiga općine Korčule g. 1407, 1408, 1411. i 1420, sve u Državnom arhivu u Zadru, i serija Dubrovačkog arhiva *Diversa Cancellariae*, knj. 29, 30, 32, 34, 35, 37, 38 i *Diversa Notariae*, knj. 10.

¹⁴ Cvito Fisković u svojoj knjizi »Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku« na str. 34 spominje da se na Korčuli iz Pulata naselio Ivanec Milićević, ali ne citira dokument na temelju kojeg to tvrdi. Možda je Fisković tu tvrdnju izveo deduktivnim putem na temelju istih dokumenata koje sam i ja upotrebio. U koliko je našao dokument u kojem se izričito veli da se Ivanec doselio iz Pulata u Korčulu, bilo bi korisno da ga objelodani jer bi to, bez sumnje, pridonijelo rješavanju kontroverze u tom pitanju.

¹¹ Ibidem.

¹² *Diversa Cancellariae*, 35 f., 55 v.